

Postoje Čechů k zahraniční politice a roli USA ve světě

Technické parametry

Výzkum:	<i>Naše společnost 2009, v09-10</i>
Realizátor:	<i>CVVM, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
Projekt:	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
Termín terénního šetření:	<i>5. – 12. 10. 2009</i>
Výběr respondentů:	<i>Kvótní výběr</i>
Kvóty:	<i>Region (Oblasti NUTS 2), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
Zdroj dat pro kvótní výběr:	<i>Český statistický úřad</i>
Reprezentativita:	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Počet dotázaných:	<i>1071</i>
Metoda sběru dat:	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
Výzkumný nástroj:	<i>Standardizovaný dotazník</i>
Otázky:	<i>PM.57</i>
Zveřejněno dne:	<i>30. listopadu 2009</i>
Zpracoval:	<i>Jan Červenka</i>

V rámci říjnového šetření CVVM byla dotázaným předložena baterie otázek zaměřených na vnímání americké zahraniční politiky a role USA v současném světě.¹

Tabulka 1: Postoj k výrokům o zahraniční politice a roli USA ve světě (%)

	souhlasí		nesouhlasí		neví
	rozhodně	spíše	spíše	rozhodně	
USA usilují o zajištění stability a mírového uspořádání světa.	12	44	25	10	9
Jednání USA v mezinárodní politice nebere ohledy na mínění světového společenství.	15	36	31	7	11
USA ve své zahraniční politice vystupují na obranu svobody, demokracie a lidských práv.	12	45	25	9	9
USA ve své zahraniční politice upřednostňují vlastní mocenské a ekonomické zájmy.	34	38	16	4	8
USA mají právo postupovat proti nedemokratickým režimům i za použití vojenské síly.	5	17	35	31	12
Současná zahraniční politika USA představuje hrozbu pro dnešní svět.	7	23	39	16	15

Pozn.: Procenta v řádku.

¹ Otázka: „Přečtu Vám několik výroků o zahraniční politice USA a vy mi, prosím, ke každému z nich řekněte, zda s ním souhlasíte, nebo nesouhlasíte.“ (dále viz tabulku 1)

Jak ukazují výsledky šetření zaznamenané v tabulce 1, necelé tři čtvrtiny lidí v České republice (72 %) proti jedné pětině (20 %) zastávají názor, že USA v zahraniční politice upřednostňují vlastní mocenské a ekonomické zájmy, a asi polovina (51 %) proti necelým dvěma pětinám (38 %) si myslí, že neberou ohled na mínění světového společenství. Podle tří z deseti Čechů (30 %) současná zahraniční politika USA představuje hrozbu pro dnešní svět, nadpoloviční většina (55 %) však zastává opačné mínění. Více než polovina respondentů (56 %) má za to, že Spojené státy ve své zahraniční politice usilují o zajištění stability a mírového uspořádání světa, což asi třetina (35 %) naopak odmítá. Velmi podobné rozložení názorů (57 % souhlasících, 34 % nesouhlasících) se objevilo i v případě teze, že USA ve své zahraniční politice vystupují na obranu svobody, demokracie a lidských práv. Názor, že Spojené státy mají právo ve vztahu k nedemokratickým režimům použít vojenskou sílu, zastává necelá čtvrtina obyvatel ČR (22 %), dvě třetiny občanů (66 %) jsou naopak proti.

Tabulka 2: Souhlas/nesouhlas s výroky o zahraniční politice a roli USA ve světě

	III/2003	V/2004	II/2005	IX/2006	X/2009
USA usilují o zajištění stability a mírového uspořádání světa.	44/49	47/44	47/44	47/43	56/35
Jednání USA v mezinárodní politice nebere ohledy na mínění světového společenství.	73/21	64/26	64/24	64/24	51/38
USA ve své zahraniční politice vystupují na obranu svobody, demokracie a lidských práv.	48/42	51/38	48/40	51/38	57/34
USA ve své zahraniční politice upřednostňují vlastní mocenské a ekonomické zájmy.	82/13	76/15	76/14	78/14	72/20
USA mají právo postupovat proti nedemokratickým režimům i za použití vojenské síly.	20/71	22/64	18/70	22/66	22/66
Současná zahraniční politika USA představuje hrozbu pro dnešní svět.	57/31	42/41	43/40	44/39	30/55

Pozn.: Údaje v tabulce reprezentují součty podílů příslušných variant odpovědí „spíše“ a „rozhodně“. Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“.

Identická baterie otázek byla v dřívějších šetřeních CVVM pokládána čtyřikrát mezi roky 2003 a 2006, přičemž poslední srovnatelné šetření se uskutečnilo v září 2006 (viz tabulku 2). Od té doby se celková percepce americké zahraniční politiky ze strany české veřejnosti velmi výrazně zlepšila, což lze přisuzovat jednak změně na postu amerického prezidenta, kde George W. Bushe vystřídal podstatně lépe přijímaný Barack Obama,² ale patrně i nedávnému rozhodnutí Obamovy administrativy upustit od záměru svého předchůdce vybudovat v ČR americkou radarovou základnu jako součást systému protiraketové obrany USA, které česká veřejnost v drtivé většině přivítala s uspokojením.³ Jak ukazují údaje v tabulce 2, především velmi výrazně poklesl podíl respondentů, kteří zahraniční politiku USA považují za „hrozbu pro dnešní svět“ (o 14 procentních bodů v porovnání se zářím 2006 a dokonce o 27 procentních bodů oproti březnu 2003). O 13 procentních bodů se snížil i podíl těch, kdo se domnívají, že „jednání USA v mezinárodní politice nebere ohledy na

² Viz např. tiskovou zprávu CVVM „Důvěra vybraným politikům v mezinárodním kontextu“ z 22. 10. 2008 (http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100831s_pm81022.pdf)

³ Viz aktuální informaci CVVM „Jak občané hodnotí rozhodnutí vlády USA odstoupit od plánu na vybudování protiraketové radarové základny v ČR?“ (http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100971s_pm91130a.pdf)

mínění světového společenství⁴, a menší pokles (o 6 procentních bodů) se objevil i u podílu těch, kdo soudí, že „USA ve své zahraniční politice upřednostňují vlastní mocenské a ekonomické zájmy“. Naopak zřetelný vzestup (o 9 procentních bodů) zaznamenal podíl těch, kdo říkají, že „USA usilují o zajištění stability a mírového uspořádání světa“, a mírněji (o 6 procentních bodů) vzrostl také podíl těch, kteří tvrdí, že „USA ve své zahraniční politice vystupují na obranu svobody, demokracie a lidských práv“. Výše uvedený celkový pozitivní posun v náhledu na americkou zahraniční politiku ovšem nijak nepoznamenal postoj české veřejnosti k tomu, zda „USA mají právo postupovat proti nedemokratickým režimům i za použití vojenské síly“, což – naprosto stejně jako v roce 2006 a velmi podobně jako v letech předcházejících – dvoutřetinová většina dotázaných odmítá, zatímco pro se vyslovuje méně než čtvrtinová menšina.

Uvedené výsledky, které se týkají jednotlivých zkoumaných výroků, lze shrnout do jediného indikátoru, který ukazuje postoj české veřejnosti k americké zahraniční politice prostřednictvím vzájemné relace mezi počty pozitivních a negativních vyjádření na její adresu u každého jednotlivého respondenta. Tyto relace byly následně uspořádány do pěti kategorií (viz tabulku 3).

Tabulka 3: Postoj k zahraniční politice USA (v %) ⁴

	III/2003	V/2004	II/2005	IX/2006	X/2009
jednoznačně pozitivní (bezvýhradný)	5	5	4	7	7
převážně pozitivní	16	21	19	18	27
neutrální nebo smíšený	17	24	25	22	26
převážně negativní	32	28	26	28	25
jednoznačně negativní	30	22	26	25	15

Pozn.: Procenta ve sloupci.

Ze souhrnných výsledků vyplývá, že celkově se od roku 2006 hodnocení americké zahraniční politiky výrazně posunulo pozitivním směrem. Tehdy více než polovina dotázaných americkou zahraniční politiku a roli USA ve světě vnímala převážně či zcela jednoznačně negativně, zatímco v současnosti to jsou již jen dvě pětiny. K výraznému poklesu došlo především v kategorii jednoznačně negativního postoje, a to o deset procentních bodů v porovnání s rokem 2006 a dokonce o patnáct bodů oproti roku 2003. Naopak vzestup se objevil u podílu převážně pozitivního hodnocení a v menší míře i u smíšeného či neutrálního postoje.

Tabulka 4: Postoj k zahraniční politice USA podle stranických preferencí (%)

	ODS	TOP 09	KDU-ČSL	ČSSD	KSČM
jednoznačně pozitivní (bezvýhradný)	14	11	0	6	3
převážně pozitivní	43	34	29	20	14
neutrální nebo smíšený	26	22	26	24	18
převážně negativní	13	23	33	29	32
jednoznačně negativní	4	10	12	21	33

Pozn.: Procenta ve sloupci.

Z tabulky 4 je patrné, že podle stranických preferencí relativně nejpříznivěji americkou zahraniční politiku vnímají příznivci ODS, mezi nimiž jasně převažuje pozitivní hodnocení (57 %) nad kritickými hlasy (17 %). Převahu pozitivních postojů (45 %) nad negativními (33 %) šetření zaznamenalo i mezi potenciálními voliči nové strany TOP 09. Mezi stoupenci ostatních stran ve větší či menší míře naopak převažuje kritické

⁴ Do kategorie „jednoznačně pozitivní“ jsou zařazeni respondenti s převahou pěti či šesti výroků podporujících nebo kladně hodnotících americkou zahraniční politiku či roli ve světě, v kategorii „převážně pozitivní“ jsou ti s převahou dvou až čtyř takových vyjádření a v kategorii „neutrální nebo smíšený“ figurují lidé, u nichž byl rozdíl mezi příznivými a nepříznivými stanovisky buď nulový, nebo charakterizovaný převahou pouze jediného výroku na jednu či druhou stranu. Kategorie „převážně negativní“ a „jednoznačně negativní“ byly stanoveny analogicky kategoriím „převážně pozitivní“ a „jednoznačně pozitivní“.

hodnocení, přičemž nejkritičtějšími jsou v tomto směru podle očekávání voliči KSČM. I u nich však v porovnání s dřívějšími výzkumy je kritický postoj méně plošný a paušální, když v roce 2006 jednoznačně negativní postoj vykazovalo 51 % voličů KSČM a nyní jen třetina. Z hlediska sebezaražení na pravolevé politické škále je hodnocení zahraniční politiky USA poněkud příznivější v její pravé části a zejména na jejím pravém okraji, jak ukazuje tabulka 5.

Tabulka 5: Postoj k zahraniční politice USA podle sebezaražení na pravolevé škále (%)

	levice	levý střed	střed	pravý střed	pravice
jednoznačně pozitivní (bezvýhradný)	3	4	8	5	14
převážně pozitivní	19	25	22	32	45
neutrální nebo smíšený	20	19	32	27	21
převážně negativní	25	31	28	28	14
jednoznačně negativní	33	21	10	8	6

Pozn.: „Levice“ – respondenti, kteří se zařadili do bodů 1, 2 nebo 3 na jedenáctibodové pravolevé škále; „levý střed“ – body 4 a 5; „střed“ – bod 6; „pravý střed“ – body 7 a 8; „pravice“ – body 9, 10 nebo 11.

Analýza podle základních sociodemografických znaků dále ukázala, že proamerické postoje jsou poněkud typičtější pro mladé lidi ve věku 15 až 19 let, studenty, vysoce kvalifikované odborné nebo vedoucí pracovníky a dotázané s dobrou životní úrovní. Relativně kritičtějšími se naopak jeví lidé ve věku nad 60 let, důchodci a respondenti, kteří životní úroveň své domácnosti považují za špatnou.